

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA V OSTRAVĚ
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA GERMANISTIKY

701 03 OSTRAVA, REÁLNÍ 5
Tel.: 00420 597091931 FAX: 00420 596113009

Oponentský posudek práce Mgr. Marcela Ištvána
**Aplikácia textovo-optimalizačných techník
a ich vplyv na adekvátne pochopenie textu**

1. Charakteristika práce

Cílem práce je posoudit pomocí dotazníkového šetření efektivitu optimalizace vybraných textů a nastínit možnosti zlepšení komunikační praxe státních a komerčních institucí. Materiálovou základnu tvoří instrukce pro vyplnění daňového přiznání a návod na obsluhu digitálního fotoaparátu.

Vlastní práce se skládá z 8 kapitol a souboru příloh. V první kapitole autor formuluje cíle práce na pozadí stručného přehledu výzkumu věnovaného srozumitelnosti textu. V druhé kapitole rozebírá teoretická východiska svého výzkumu. Zaměřuje se zejména na pojem styl, rozdíl v jeho výkladu i na tradice výzkumu v této oblasti v rámci holandské, české a slovenské lingvistiky. Současně zde osvětluje použité typy analýzy kvality textu. Třetí a čtvrtá kapitola jsou věnovány charakteristice zkoumaných textů a jejich analýze. Ve čtvrté kapitole je popsán postup optimalizace obou textů: první optimalizace spočívala v převedení textů do dialogické podoby. Při druhé optimalizaci se autor snažil využít propojení různých technik, přičemž se soustředil především na změny v typografické podobě textu a řazení informací. V páté kapitole je popsán metodický postup při testování. Vlastnímu on-line textování předcházela předběžná zkouška, která spočívala v přímém kontaktu s respondenty a všeobecném hodnocení provedených optimalizací. Šestá kapitola nejprve představuje výsledky testu a interpretaci výsledků. V sedmé kapitole autor shrnuje výsledky provedeného testu.

2. Výsledky výzkumu předkládané v dizertační práci, přínos práce

Problematikou srozumitelnosti textu se lingvistika intenzivně zabývá již od druhé poloviny 20. století. Ačkoli v této oblasti byla předložena celá řada prací a formulována řada doporučení, lze stále – zejména v institucionální komunikaci – najít příklady textů (viz zde analyzované instrukce pro podání daňového přiznání), jejichž pochopení vyžaduje ze strany

recipienta zvýšené intelektuální úsilí. Předloženou práci lze chápat jako příspěvek k výzkumu v dané oblasti, který v sobě slučuje tři kroky: analýzu textů, jejich optimalizaci a ověření provedených úprav z hlediska srozumitelnosti a hodnocení textů recipienty. Tento krok zahrnoval ze strany respondentů hodnocení vlastností textů na dané škále, schopnost odpovídat na faktické otázky a slovní zhodnocení textů. Stanovená kritéria umožňují diferencované hodnocení jednotlivých aspektů textu a ověření hypotéz formulovaných autorem v úvodu práce. Ačkoli se hypotézy v plné míře nepotvrdily, práce jasně poukázala na složitost dané problematiky a naznačila některé možnosti optimalizace textu. Přitom je třeba vyzdvihnout snahu autora o objektivní posouzení dat. Důležité je také upozornění na rozdílnost mezi holandskými a slovenskými texty: Autor odvodil ze skutečnosti, že jeho optimalizace holandských textů neměla u respondentů výzkumu výraznější efekt, závěr, že aplikace modelu kontroly úřední komunikace probíhající v Holandsku přináší výsledky v podobě mnohem lépe srozumitelných textů. Proto také v závěru formuluje doporučení, aby při tvorbě úředních textů na Slovensku probíhalo předběžné testování přímo s adresáty textů. Cíle práce jsou jasně formulovány, práce je poměrně přehledně členěna a v závěru jsou souhrnně vyhodnoceny hypotézy. Lze tedy konstatovat, že cíle výzkumu byly naplněny.

3. Připomínky ke zpracování a otázky k obhajobě

Mé připomínky se týkají hlavně zpracování teoretických východisek. Složitost problematiky by si dle mého názoru zasloužila v práci jejich podrobnější rozpracování, protože od doby počátků bádání v oblasti porozumění textu v USA a formulování indexu čtivosti Fleschem se výzkum značně posunul. Autor sice upozorňuje na důležitost kontextu a aktivace existujících vědomostí a klade důraz na vytvoření správné mentální reprezentace textu jako základu správného pochopení textu, ale mnohdy se vyhýbá termínům v dnešní lingvistice běžně užívaným jako např. propozice, presupozice, konektor, inference.

Otázka k obhajobě: Do kterých úseků předložené práce by se daly zapracovat?

Připomínky mám i k autorově práci s odbornou literaturou. Často jsou citováni autoři, kteří přejímají tvrzení jiných primárních zdrojů či autorit: ty ovšem nejsou zmíněny. Tak např. na s. 4 se uvádí: *Pre porozumenie významu slova nestačí len doterajšia skúsenosť so slovom ako so znakom s konvenčne určeným významom, je potrebné poznať aj aktuálny kontext [.] v ktorom je slovo použité* (Brečka, 2003). Jak známo, již L. Wittgenstein (Filozofická zkoumání) upozorňoval, že „Die Bedeutung eines Wortes ist sein Gebrauch in der Sprache“ (Význam slova je způsob jeho použití v řeči). Uvádění učebních textů jako (jediného) zdroje odborných informací by se měl autor vyvarovat (tato skutečnost se v práci objevuje na

několika místech). Současně ne vždy jsou citovaní autoři uvedeni v seznamu literatury (F. N. Kerling, D. T. Campbell).

Ačkoli se v lingvistice setkáváme poměrně velmi často (bohužel) s různým výkladem pojmů, působí dle mého názoru rušivě zdůrazňování jednotlivých národních škol či tradic, pokud se výrazněji neodlišují od jiných. Mním tím formulace jako *Návod na obsluhu fotoaparátu, a návody všeobecně, spadajú podľa slovenskej štylistiky pod naučný štýl...* (Findra, 2004, s. 181).

Otázky k obhajobě: Jde skutečně jen o specifikum slovenské stylistiky? Co se týče odborného stylu, dalo by se najít v odborné literatuře i jiné, subtilnější členění než jen na vědecký a populárně naučný? Pokud se autor zmiňuje o typických vlastnostech „opisných žánrů“, měl by zmínit, že zejména u pracovních návodů hraje stále větší roli souhra znaků různých sémiotických systémů (obraz – slovo). Tento aspekt zůstal bez výraznějšího komentáře (lze doplnit u obhajoby), přitom byl využit při optimalizaci textu (viz varianta M, s. 140).

Vytváření vlastních komunikačních stylů jednotlivými institucemi (zejména podniky) není typické jen pro holandské prostředí, ale i řadu jiných zemí. Silně se uplatňuje třeba při prezentaci výrobků (i v návodech na jejich použití) a je prostředkem pro odlišení se od konkurence. Návodům na použití je ze strany výrobců věnována stále větší pozornost, proto mohl autor konstatovat že *Predložený výskum skúmal len jeden komerčný text, ktorý obstál dobre, zrejme kvoli motivácii výrobcu poskytnúť kupcom dobrý produkt* (s. 107). Tady by bylo třeba dodat „zřejmě kvůli motivaci výrobců produkt prodat“.

Práce je psána ve slovenštině, a i když jde o mateřský jazyk, autor se bohužel nevyvaroval chyb v interpunkci, které lze zaznamenat na řadě míst v textu (abstrakt (2x), s. 6, 10, 14, 63, 93, 120 (3x), 142).

4. Závěr

I přes uvedené připomínky lze konstatovat, že cíle výzkumu byly naplněny. Předložená dizertační práce přináší výsledky vlastního bádání, naznačuje možnosti jejich aplikace v praxi i možnosti dalšího bádání.

Předložená dizertační práce splňuje požadavky standardně kladené na dizertační práci v daném oboru, a proto ji doporučuji k obhajobě.

Návrh klasifikace: prospěl.